

ἤλθε κατὰ μίαν τῶν ψυχροτέρων ἡμερῶν τοῦ Μαρτίου ἐκείνου, τὸ δὲ ψῦχος τὸν προσέβαλε, τὸν προσέβαλε θανασίμως. Μετὰ δέκα περίπου ἡμέρας ἡ ἀσθένειά του ἐδεινώθη, κατὰ δὲ τὴν 24ν Ἀπριλίου, ἐκείνην περὶ ἧς ἀνέφερα ἤδη, ἤμην εἰς τὸν θάλαμόν του ἀπὸ πρωΐας καὶ διέμεινα παρ' αὐτῷ ἐπὶ ὥρας τινάς, καθ' ἃς ἔκειτο ἀναίσθητος, μέχρις οὗ ἐπῆλθε τὸ τέρμα τοῦ βίου ἐκείνου, πρὸς ὃν αἰσθάνομαι καὶ ἀείποτε ἡσθάνθη ἐμαυτὸν τοσοῦτον συνδεδεμένον.

Μία εἰσέτι ἀνάμνησις του. Παρευρέθη εἰς τὴν κηδείαν του. Ἐτάφη πλησίον τοῦ περιλημένου υἱοῦ του εἰς τὸν αὐτὸν τάφον ἐντὸς τοῦ ὁποίου συντροφεύει ἤδη καὶ τοὺς δύο ἡ προσφιλέας του σύζυγος, ἡ προσφιλέας τοῦ τέκνου αὐτοῦ μήτηρ. Παρευρέθη, λέγω, εἰς τὴν κηδείαν του. Πρὶν ἐξέλθωμεν τῆς οἰκίας ἐστήριζεν ἐπὶ τοῦ φερέτρου τὴν κεφαλὴν ἡ περίλυπος κόρη του, κόρη τῆς ὁποίας ἡ πρὸς τὸν πατέρα στοργὴ ἦτο πάθος τὸ ὁποῖον ποτὲ ἴσως ἄλλη κόρη δὲν ὑπερέβη. «Ὁ πατήρ μου, εἶπεν, ἠρέσκετο πολὺ νὰ τοῦ ἀναγινώσκω τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τοῦ Ὁρρους τῶν Ἑλκιδῶν. Ἰδοὺ! Ἡ ζωὴ του ἦτο—τὸ λέγω μετὰ δισταγμοῦ καὶ περισκέψεως—, ἦτο διδασχὴ βασιζομένη ἐπὶ τῆς καλλίστης καὶ μεγίστης ἐκείνης πασῶν τῶν διδασχῶν. Ἦτο ζωὴ διηνεκοῦς θυσίας καὶ αὐταπαρνήσεως! Ἀνεγίνωσκα ἐσχάτως ποιήματά τι νέον, «τὸ ἔπος τοῦ Ἄδου», τὸ ὁποῖον θεωρῶ ὡς νέον ἀδάμαντα προστεθέντα εἰς τὸν ποιητικὸν τῆς γλώσσης ἡμῶν πλοῦτον. Ἐν αὐτῷ ὁ ποιητὴς λέγει: «Ἡ μάθησις εἶναι ὕψωμα ὅπερ ὀλίγοι δύνανται ν' ἀναβῶσιν, ἀλλὰ τὸ καθήκον εἶναι τρίβος εἰς τὴν ὁποίαν πάντες δύνανται νὰ βαδίσωσι.»

Ἄσοι γνωρίζουσι τι περὶ τοῦ βίου τοῦ Κόβδεν θὰ συνομολογήσωσιν ὅτι ἐβάδισεν ἀείποτε εἰς τὴν τρίβον τοῦ καθήκοντος μετὰ βήματος στερεοῦ πάντοτε καὶ ἀκλονήτου. Ἀναβλέπων δὲ πρὸς τὸ ἄγαλμα τοῦτο, τὸ τοσοῦτον πρὸς ἐκείνον ὁμοιάζον, καὶ τοσοῦτον ἄσπιλον ὅσον ὁ χαρακτήρ καὶ τὸ ὄνομα ἐκείνου, ὄφειλω νὰ ἐκφράσω τὴν πεποίθησίν μου, ὅτι ἡ ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ καθήκοντος ἐπιμονὴ του θὰ εὕρη πολλοὺς τοὺς μιμητὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ ἀσπίλου μαρμαροῦ τούτου, ἐκ τῶν ἀφῶνων τούτων χειλέων θὰ πορίζωνται μᾶθημα ἀένναον πολλὰ γενεὰ νοημόνων καὶ φιλέργων τῆς χώρας ταύτης κατοίκων· ἀλλ' ὁ ἀνδριάς οὗτος δὲν εἶναι τὸ μέγιστον τῶν εἰς τὴν μνήμην τοῦ Κόβδεν ἀνυψωθέντων μνημείων. Δὲν ὑπάρχει κατοικίᾳ ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, ἐν ἧ δὲν προσετέθη ἄνεσις τις ὡς ἐκ τῶν ἐνεργειῶν του· δὲν ὑπάρχει οἶκος, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι δὲν ἔχουσι, χάρις εἰς αὐτὸν, μονιμωτέραν ἐργασίαν, μεγαλειότερον μισθὸν καὶ βασιμωτέραν ἀνεξαρτησίαν. Ἰδοὺ μνημεῖον διαρκές! Πρὸς τοῦτο εἰργάσθη' χάριν τοῦ μεγάλου τούτου σκοποῦ! Εἰρ-

γάσθη δὲ μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν τοῦ βίου αὐτοῦ ὁ λύχνος ἐσβέσθη! Παρῆλθεν, ἀλλ' ὁ χαρακτήρ, τὰ ἔργα, ὁ βίος, τὸ παράδειγμα αὐτοῦ διαμένουσι κτῆμα ἔσαι τῶν συμπολιτῶν του! Καὶ ἐπὶ γενεὰς γενεῶν, ἐνόσω ἀναφέρονται ἀγγλιστὶ οἱ μεγάλοι τῆς Ἀγγλίας ἄνδρες, θὰ λέγηται περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὁ Ῥικάρδος Κόβδεν ἀφιέρωσε μιᾶς ὅλης ζωῆς τὸν κόπον, ὅπως ἀπολαύσωσιν οἱ συμπολίται αὐτοῦ ἐντελῆ τῆς ἐργασίας ἐλευθερίαν, καὶ μετ' αὐτῆς οὐχὶ μόνον τὸ ἀγαθὸν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπακολουθοῦντα αὐτῇ ἀγαθὰ τῆς ἀφρονίας καὶ τῆς εἰρήνης!

Δ. Β^{ος}.

Δημοσίᾳ παράστασις δενδροκοπίας ὑπὸ τοῦ ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ

Πρὸ δύο ἐβδομάδων ὁ Γλάδστων καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔδωσαν ἐν τῇ ἀγροτικῇ ἐπαύλει τῶν δημοσίαν παράστασιν δενδροκοπίας. Χίλιοι πεντακόσιοι κύριοι καὶ κυρίαι, ἐκ τοῦ φιλελευθέρου κόμματος ἐν Βόλτων, εἰσελθόντες εἰς τὸ ἀγροκῆπιόν του, ἐμήνυσαν αὐτῷ ὅτι ἐπεθύμουν νὰ τὸν ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι ἀγορευόντα. Ὁ Γλάδστων ἀπεκρίνατο τῇ ἐπιτροπῇ, ὅτι μετὰ τὸ γεῦμα θὰ ἐνεφανίζετο μετὰ τοῦ υἱοῦ του, ἵνα κόψῃ μελίαν, γνωστὸν δένδρον, οὗτινος ἐκ τοῦ στερεοῦ στελέχους ἦτο κατεσκευασμένον τὸ δῶρον τοῦ Ἀχιλλέως. Ὁλίγον μετὰ τὴν 4 ὥραν πατήρ καὶ υἱὸς, ἀγροτικῆν φοροῦντες στολὴν καὶ βαστάζοντες ὀξείας καὶ μεγάλους πελέκεις, ἦλθον καὶ ἔστησαν ἐνώπιον δένδρου, ἔχοντος περιφέρειαν 13 ποδῶν. Ἡ μουσικὴ ἐπαινίζεν, αἱ κυρίαι ἔψαλλον, τὸ δάσος ἀντήχει ἐκ τῶν κτυπημάτων τῶν δύο ξυλοκόπων πολιτικῶν, ἐπέτων δὲ κύκλῳ αἱ παρασχίδες, ἃς συνέλεγον οἱ παρεστῶτες, ἵνα φυλάξωσι κατόπιν ὡς κειμήλια. Ὁ Γλάδστων, διακόψας ὀλίγον τὴν ἐργασίαν πρὸς ἀνάπαυσιν, ἀπεμάξατο τὸν ἰδρώτα ἐκ τοῦ προσώπου· ἐρειδόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ πελέκειος, εἶπε τοῖς ξένοις, ὅτι ἀντὶ πολιτικοῦ λόγου, ὃν ἐπεθύμουν νὰ ἀκούσωσιν, αὐτὸς προηγεῖτο μᾶλλον νὰ λαλήσῃ ὀλίγα περὶ τοῦ κατ' ἀγροῦς βίου. «Οἱ νεώτεροι ἐκ τῶν παρεστῶτων, εἶπε, θὰ ἴδωσιν ἐπερχομένην τὴν ὥραν, καθ' ἣν δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον μεγάλη καὶ δεινὴ ἀντίθεσις τῶν διομηχανικῶν πόλεων καὶ τῶν ἀγρῶν, οἳα ταῦν παρατηρεῖται. Πάντοτε ὁμοῦ θὰ ὑπάρχῃ διαφορὰ τῆς τόπων πολυανθρώπων καὶ ὀλιγανθρώπων. Τὰς μεγάλας πόλεις ἐνοχλοῦσι πρὸ πάντων τρία πράγματα· βλαβεραὶ ἀναθυμιάσεις καὶ ὄσμαι, σπάνις ὕδατος καθαροῦ καὶ υπερβάλλουσα πληθὺς καπνοῦ. Δὲν πιστεύω ὅτι ὁ Παντοδύναμος Δημιουργὸς ἠθέλησε νὰ ὑπάρχωσι τὰ τρία ταῦτα κακὰ ὅπου συμβιοῦσι μυριάδες ἀνθρώπων. Ἡ ἐπὶ μέρους ἄρσις τῶν κακῶν ἐξήρτηται ἀφ' ὑμῶν· ἀρκεῖ μόνον νὰ καταπολεμησῆτε τὰς προλήψεις τῶν ἀποστρεφόμενων τὰς και-

τομίας. Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἤκουσα βαθύπλουτον διευθυντὴν χαρτοποιεῖου παραπονούμενον πρὸς τῆς ἐξουσίας, ὅτι ἀπηγόρευσε νὰ ρίπτονται τὰ καθάρματα, τὰ περιτρίμματα καὶ ἄλλα παρὰ ἀχρήστου χάρτου λείψανα εἰς τὸ ὕδωρ, οὐδ' ἔπινον οἱ πενέστεροι. Πέρυσιν ὅμως ἔμαθον ἀπὸ αὐτοῦ ὅτι αἱ ὑποθέσεις του εἶχον βελτιωθῆ ἤμισυ, ἀναλύσας τὰ καθάρματα, τῷ ὑπέδειξε ὅς ἠδύνατο νὰ τὰ ἐπωφεληθῆ ἐπικερδέστερον ἢ πρὶν αὐτὸς μὲν ἐκέρδαινε κατ' ἔτος ἐκ τῆς πώσεως καὶ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν καθαρμάτων 4,000 ἢ 4,000 λίρας, τὰ δὲ ὕδατα τῶν ρυάκων ἔπαινον ἀμόλυντα. Ἡ μὲν ἀνάγκη ἀπεδείχθη πάλιν ἡμέτηρ τῆς τέχνης, ὁ δὲ θεῖος νόμος ἐπανῆλθεν εἰς τὸ παλαιὸν κύρῳ του. Τὸ Λονδίνον ἔχει, ὡς ἐνώσκειτε, περὶ τὰ 4,000,000 κατοίκων ἐν τῇ ὑπὸ αὐτοῦ, πολυανθρωποτέρα, γωνίᾳ διατριβῆς καὶ ἐγὼ ἀπὸ 46 ἐτῶν σήμερον δὲ, ὁσάκις ἀποίγω τὰ παράθυρά μου, ἀναπνέω ἀέρα καθαρῶρον ἢ τὸ πρόσθεν, διότι ἡ νομοθεσία ἀπηγόρευσε τὴν αὐθαίρετον καὶ ἄσωτον γέννησιν τοῦ λαοῦ, διέταξε δὲ τὴν ἀνέγερσιν κτιρίων ἵνα τὸν ἀποροφῶσιν. Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον οὕτως ἵνα τέρπηται ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῷ. Δὲν ἐγὼ ὅτι τὸν ἐδημιούργησε πάντῃ ἀμέτοχον θλίβων καὶ πειρασμῶν ἠδύοκῃσεν ὅμως νὰ καταστή ἡμῖν εὐάρεστος ἡ φυσικὴ ἡμῶν ὑπαρξις. Ὁ ἥλιος, ὁ ἤλιος, τὸ στερέωμα, τὰ δένδρα, ὁ χόρτος, οἱ ῥάκες, πάντα εἶναι τερπνά· ἀλλ' ἡμεῖς τὰ μολύνομεν καὶ φθειρομεν. Δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἀποδείξωμεν τὴν πόλιν τοσοῦτον τερπνὴν, ὅσον ὁ Θεὸς ἀπέδειξε τοὺς ἀγρούς· δυνάμεθα ὅμως νὰ ρυθμίσωμεν τὰ πράγματα οὕτως, ὥστε ἡ τοῦ ἀνθρώπου χεὶρ νὰ μὴ μολύνῃ μηδὲ φθειρῇ ὅσα τερπνά ἐν αὐταῖς ἐχορήγησεν ἡμῖν ἡ Θεῖα Πρόνοια». Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπανάλαβε ζωηρότερον τὴν ἐργασίαν, ἄχρις οὐ ὑπὸ τῶν κτυπημάτων του κατέπεσεν ἡ οὐρανομήκης μελία.¹

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Μηδὲν κακὸν εἰσάτω.

Τὸ ρῆτὸν τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι ἐπέγραφον ἐπὶ τῆς θύρας τῆς οἰκίας τῶν νεογύμων, ἔδωκε δὲ ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐρώτησιν ἐκείνην τοῦ Διογένοους «καὶ πόθεν θὰ εἰσέλθῃ ὁ κύριος τῆς οἰκίας;» Σήμερον ἐν Κρήτῃ ἡ νύμφη ἐμβαπτίζει τὸν μικρόν της δάκτυλον ἐντὸς μέλιτος καὶ δι' αὐτοῦ γράφει τρεῖς σταυροὺς, συγχρόνως δὲ καὶ οἱ παριστάμενοι ἄνδρες, ἐκβάλλοντες τὰς μαχαίρας τῶν, πράττουσι τὸ αὐτὸ, ἵνα ἐκδιώξωσιν οὕτω πᾶσαν δυστυχίαν.

Παρατηρήθη ὑπὸ τῶν στατιστικῶν ὅτι ἐξ ὀλῶν τῶν φυλῶν ἡ Γερμανικὴ εἶνε ἡ γονιμοτέρα, κατόπιν δ' αὐτῆς ἔρχονται ἡ Σλαβικὴ, ἡ Σκαν-

διναυικὴ καὶ ἡ Ἀγγλοσαξωνικὴ, αἵτινες αὐξάνουσι ταχύτερον τῶν λοιπῶν, αἱ δὲ Λατινικαὶ φυλαὶ αὐξάνουσι βραδύτερον.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Τί νὰ εἴπητις περὶ τῶν πολυαριθμῶν νέων ἐν Ἑλλάδι, οἵτινες θεωροῦντες ἑαυτοὺς εὐγενεστέρας καταγωγῆς τοῦ ἀγρότου καὶ τοῦ ναύτου, πλήρεις νεανικῆς δραστηριότητος καὶ φιλοδοξίας, πεπροικισμένοι μὲ διανοητικὰ προτερήματα, ἅτινα ὑπὸ δεξιᾶν καὶ σκόπιμον διεύθυνσιν θὰ ἔθετον αὐτοὺς εἰς ἴσην μοῖραν πρὸς τοὺς ἀρίστους τῶν εὐρωπαϊῶν, ἄρχονται τοῦ σταδίου τοῦ βίου των ἐν τῷ κόσμῳ ἄνευ δραχμῆς μιᾶς ἐν τῷ βαλαντίῳ των; Ὁ βίος ἐνός τοῦτων ἀρκεῖ ὅπως ὑποδείξωμεν τὸν βίον πολλῶν ἑκατοντάδων. Ὁ νέος οὗτος εὐρίσκεται ἐτι ἄνευ μέσων ἐν τῇ πατριῇ οἰκίᾳ εἰς ἡλικίαν, καθ' ἣν αἱ ἀνάγκαι τοῦ βίου ἄρχονται νὰ τῷ γίνωνται ἐπαισθηταί, πασιφανῶς δὲ βλέπει ὅτι ὀφείλει νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἰδίας συντηρήσεως ἢ οἰκογένεια ἀξιοπρεπῶς πλὴν πενιχρῶς συντηρεῖται ἐκ τῆς ἀποδεκατουμένης βιομηχανίας τοῦ πατρὸς, ὅστις στερούμενος τῶν προτερημάτων τῆς παιδείας, δι' ὧν ἐπρόοικισε τὰ τέκνα του ἢ ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία, ἀνασκάπτει τὴν γῆν καὶ καλλιεργεῖ τὰς ἀμπέλους του ἢ ἀποζῆ ἐκ τοῦ ἀβεββαίου καὶ γλίσχρου μισθοῦ δημοσίας τινὸς θέσεως. Μετ' ἐμφύτου πρὸς τὰ γράμματα ἔρωτος ὁ υἱὸς ἐφοίτησεν εἰς τὸ Γυμνάσιον, ὄνειροπολήσας ἴσως καλλίτερον βίον τοῦ τοῦ ἀρότου. Ἀλλ' ἐὰν, ἀπωθήσας τὰ βιβλία, θελήσῃ νὰ ἐπιδοθῆ εἰς ἄλλην ἐργασίαν, οὐδὲν βλέπει ἐν αὐτῇ εὐελπι μέλλον. Ἄν θελήσῃ ν' ἀποδημήσῃ πρὸς ἀναζητήσιν ἐπωφελοῦς θέσεως εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, ἔσται τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἀφιέρου τὴν μόνην δραχμὴν του εἰς τυχερὸν τι παιγνίδιον. Ἐργασία ὑπάρχει καὶ ἐν τῇ πατρίδι του, πλεῖστοι ἐμπορικὸι οἶκοι κοσμοῦσι τὰς Ἀθήνας, τὰς Πάτρας, τὴν Σύρον, ἀλλ' ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν ὑπῆρξε βραδεῖα, ὥστε ἀνὰ ἑκατοντάδας ἀριθμοῦνται οἱ ζητοῦντες νὰ πληρώσωσιν ὀλίγοδραχμον κενωθεῖσαν θέσιν. Κλίνει λοιπὸν τὴν κεφαλὴν ἐν ἀπελπισίᾳ ὁ νέος, καὶ μίαν μόνην πλέον ἔχει ἐλπίδα, τὰς Ἀθήνας. Βεβαίως, λέγει, εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ Βασιλείου, βρῖθουσιν πολιτικῶν, νομικῶν, ἱατρῶν, δημοσιογράφων, θὰ εὔρη τι ἐπὶ τέλος καὶ νεανίας συνειδῶς τὴν ἀξίαν του καὶ πρόθυμος ὦν νὰ ἀφιερῶθῃ ψυχῇ τε καὶ σώματι ὑπὲρ τῆς γενικῆς ἢ τῆς ἀτομικῆς εὐημερίας. Κατορθοῖ δι' οἰουδήποτε μέσου νὰ μεταβῆ εἰς τὴν πρωτεύουσάν καὶ ἐκεῖ, ἀνεπαισθητῶς ἴσως, ρίπτεται εἰς τὴν δίνην τοῦ Πανεπιστημίου, ἔνθα μεθ' ἑτέρων χιλίων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμοίων του, εὐρίσκει εἰδός τι εὐτυχίας